

Gürsu, Uğur (2020). *Tuhfe-i Sabrî an Lisân-ı Bulgarî*, İstanbul: Akademi Titiz Yay., ISBN: 978-605-7604-20-0

Zeynep Negiş¹

¹Öğretim Görevlisi, İstanbul Üniversitesi,
Edebiyat Fakültesi, İstanbul, Türkiye

ORCID: Z.N. 0000-0002-4477-0731

Sorumlu yazar/Corresponding author:

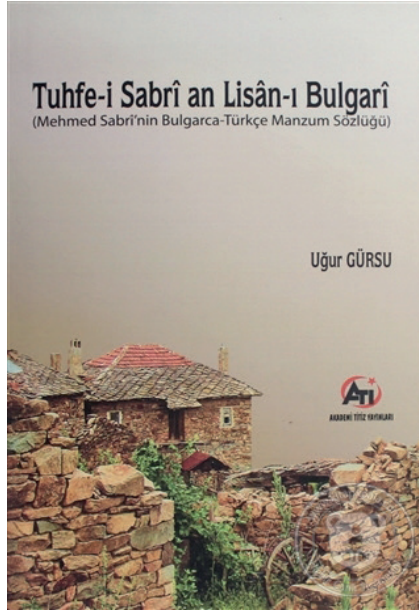
Zeynep Negiş,
Öğretim Görevlisi, İstanbul Üniversitesi,
Edebiyat Fakültesi, İstanbul, Türkiye
E-mail: zeynep.sertbas@istanbul.edu.tr

Başvuru/Submitted: 12.09.2020

Kabul/Accepted: 09.12.2020

Atıf/Citation:

Negiş, Z. (2020). Gürsu, Uğur (2020). *Tuhfe-i Sabrî an Lisân-ı Bulgarî* [Uğur Gürsu tarafından yayına hazırlanan *Tuhfe-i Sabrî an Lisân-ı Bulgarî* başlıklı kitabın değerlendirmesi]. *TUDED* 60(2), 815-818.
<https://doi.org/10.26650/TUDED2020-0055>

Türk sözlükçülük tarihinde 11. yüzyılda kaleme alınan *Dîvânu Lugât'it-Türk*'ten bu yana Arapça-Türkçe, Farsça-Türkçe, Moğolca-Türkçe, Boşnakça-Türkçe, Fransızca-Türkçe gibi pek çok dilde sözlükler hazırlandığı görülür. Bu sözlüklerin büyük çoğunluğu mensur eserlerdir. Bunun yanında sözlükçülük geleneğimizde “tuhfe” adı verilen manzum sözlüklerin bulunduğu bilinmektedir. Arapça bir kelime olan tuhfe, “hediye, güzel şey” anlamındadır. Terim olarak ise kelime birden fazla dilli sözlüklerde sözcük karşılıklarının şiir şeklinde verildiği sözlüklere verilen addır (Akalin, 2010:167). Bu tarz sözlüklerde bilimsellikten ziyade fayda ön plandadır. Genellikle çocukların yabancı kelimeleri rahat ezberleyebilmelerini sağlamanın yanında aruz vezni öğretme gibi işlevleri de vardır (Kılıç, 2007, s. 12). Bu sözlüklerin çoğunluğu Arapça-Türkçe ve Farsça-Türkçe ise de Boşnakça-Türkçe, Rumca-Türkçe, Fransızca-Türkçe gibi farklı dillerde yazılmış tuhfeler de vardır.

Manzum sözlük geleneğinin Bulgarca-Türkçe olarak yazılmış tek örneği olan Mehmed Sabrî'nin *Tuhfe-i Sabrî an Lisân-ı Bulgarî* adlı eseri, daha önce de *Lügat-i Bulgarî ve Zübdetü'l-Hâşi'in, Rusça-Türkçe Sözlük* gibi 19. yüzyılda yazılmış sözlükler üzerine çalışmaları olan Uğur Gürsu tarafından hazırlanarak Şubat 2020 tarihinde Akademi Titiz Yayınları tarafından yayımlandı.

Toplam 234 sayfa olan çalışma “İçindekiler”, “Önsöz”, “Eserin Yazarı”, “Eserin Şekil ve İçerik Özellikleri”, “Eserin İmla Özellikleri”, “Kısaltma ve Semboller Listesi”, “Transkripsiyonlu Metin”, “Orijinal Metin”, “Sözlük-Dizin” ve “Kaynakça” bölümlerinden oluşmaktadır.

“Giriş” bölümünde Uğur Gürsu, tuhfe kelimesini açıklayarak tuhfe türü sözlüklerin Arap edebiyatında ortaya çıkışı ve Türk edebiyatındaki yeri hakkında bilgiler vermektedir. Eserin “Yazarı” bölümünde ise hakkında neredeyse hiçbir bilgi bulunmayan yazara ait tek belge olan bir muvakkat ruhsatname, orijinal belge olarak transkripsiyonu ile paylaşılmakta ve bu yazar hakkında farklı araştırmacıların yorumları üzerinde durulmaktadır.

“Şekil ve İçerik Özellikleri” bölümünde Gürsu eser hakkında şu bilgileri verir:

Hicri 1296, miladî 1879 yılında basılan *Tuhfe-i Sabrî Lisân-ı Bulgarî* 44 sayfadan oluşan bir Bulgarca-Türkçe sözlüktür. Sözlüğün 2. sayfasının 3. satırından itibaren her satırında genellikle 3 Bulgarca kelimenin Türkçe karşılıkları verilmiştir... Sözlüğün 2. ve 42. sayfaları arasında kalan kısmında (her mısra 3 kelime ve her sayfada 16 mısra olmak üzere) yaklaşık 1800 Bulgarca kelime ve bunların Türkçe karşılıkları yer almaktadır. (s. 13)

- (7) Timür cevheri (ruda) derin şuya dirler (Dilboķa voda) köpriye di (most)
- (8) (Leķa) evlek dikme (direk) küskiniñ adına di (lost)
- (9) (Sirenye) penir (jila) siñir²⁴⁰ kemige dirler (ķost)
- (10) Kemikler (ķosti) oruĉ tut (postī) oruĉ adı (post)
- (11) Gene söyleyeyim (paĉe dumam) (dode rec)dir geldi lāf
- (12) (Moloĝo laje) ĉoķ aldadır (laja) dimekdir ģilāf
- (13) Ķazanĉ (peĉalba) (cabi pari) dimek isrāf
- (14) Yüz biñe di (iřto ģilyad) (ģilyadi) dimek ālāf

Bu bölümde ayrıca ĉalışılan eserde giriş kısmının olmaması üzerinde durularak bunun nedenleri üzerinde bir değerlendirme yapan Gürsu, dönemin siyasi ortamının esere yansımış olabileceği değerlendirmesinde bulunur. Ardından sözlükte tercih edilen kelime türleri ve bu kelimelerin ne şekilde değerlendirildiklerinden bahsedilir. Bu kelimelerin dizilişlerinde alfabetik sıra ya da konularına göre bir tasnif gözetilmemişse de benzer konulardaki kelimelerin bir arada verilmeye ĉalışıldıęı görülür. Bu bölümü eserin aruz ve kafiye incelemesi takip etmektedir. Ćalışmada Uęur Gürsu, sözlük yazarı Mehmed Sabrî'nin vezin ve kafiye kullanımı ile diğer manzum sözlük yazarlarının kullanımları arasında bir karşılaştırmada bulunmaktadır. Buna göre yazar vezin kullanımında tam bir ustalık gösteremiyorsa da kafiye kullanımında oldukça başarılıdır.

Eserin “İmla Özellikleri” bölümünde kısaca dil kullanımından bahsedildikten sonra eserde yer alan imla tutarsızlıkları, ses değişmeleri ve Bulgarca kelimelerin yazılışları üzerinde durulmuştur. Ayrıca Türkçede yer almayıp Bulgarcada bulunan seslerin durumları hakkında bilgi verilmiştir.

“Transkripsiyonlu Metin” bölümü 25-97. sayfalar arasında yer alır. Bu bölümde sözlükte yer alan Bulgarca kelimelerin tamamının Kiril harfli yazılışlarının dipnotlarla gösterilmiş olması dikkat ĉekmektedir.

- (1) Tanrı ism-i pākine (**gospot**)¹ dirler afv eyle günāhim ey hudā
- (2) Dū cihānda etme rüsvāy rahmetinle² yarlıga
- (3) Dayı (**uyka**)³ hala (**jelka**)⁴ büyük anaya (**baba**)⁵
- (4) (**Ludo**)⁶ mecnūn (**igra**)⁷ oyun düęün adı (**isvadba**)⁸
- (5) (**Brimka**)⁹ tuzak balık ağı oldu (**sak**)¹⁰ balık adı (**riba**)¹¹
- (6) Salıncak (**lulka**)¹² kaplumbağaya (**jelka**)¹³ kurbağaya de (**jaba**)¹⁴
- (7) (**Potpor**)¹⁵ dayak (**topol**)¹⁶ kavak söğüdü adı (**virba**)¹⁷
- (8) (**Polovina**)¹⁸ bel (**raka**)¹⁹ el avuĉ adı (**şepa**)²⁰
- (9) (**Piremna**)¹⁸ ĉamařır potur adı (**ĉakřir**)²¹ kalpağa de (**kapa**)²²

1 господ
2 rahmetinle kelimesi yazılırken kef yerine nun harfi kullanılmış.
3 уйка
4 лелка
5 баба

Sonuç olarak Uğur Gürsu'nun titizlikle hazırladığı Mehmed Sabrî'ye ait *Tuhfe-i Sabrî an Lisân-ı Bulgarî* adlı eser, 19. yüzyıl sonunda Rumeli ağzı hakkında bilgi vermesi bakımından bu alanda çalışan araştırmacılar için zengin bir veri sunmaktadır. Ayrıca gündelik konuşmaya dair kelimeler barındırması dikkat çekicidir. Köklü bir geleneğe sahip olan Balkan Türkolojisi alanında çalışanlar için faydalı bir kaynak olduğu da açıktır.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Akalın, Ş. H. (2010). Sözcük Bilimi ve Sözlükçülük. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. XCVIII, S. 698. 162-169.
- Gürsu, U. (2020). *Tuhfe-i Sabrî an Lisân-ı Bulgarî*. İstanbul: Akademi Titiz Yayınları.
- Kılıç, A. (2007). *Manzum Sözlük Mecmuası (Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 4026) Tuhfe-i Vehbî - Tuhfe-i Şâhidi - Sübha-i Şibyân (İnceleme-Metin)*. Kayseri: Laçın Yayınları.